

для реформування судової системи України, що викликає жваві дискусії серед юристів-науківців і практиків. Необхідність такої дискусії є вимогою сьогодення, оскільки проблеми функціонування судової гілки влади турбує сьгодні й суспільство, і державу. Саме теорети-

чна і практична значущість проведення судової реформи викликає необхідність продовження наукових розвідок у даному напрямі, практичне втілення результатів яких може бути ще одним кроком нашої держави назустріч побудові правової держави.

Література

1. Барихин А. Б. Большой юридический энциклопедический словарь / А. Б. Барихин. – М. : Книжный мир, 2010. – 848 с.
2. Тихомирова Л. В. Юридическая энциклопедия / Л. В. Тихомирова, М. Ю. Тихомиров. – М. : Изд. Тихомирова М. Ю., 2006. – 972 с.
3. Сарапін В. О. Ідеологія системних реформ в контексті стабілізації соціально-економічного та політичного розвитку України на рубежі століть (політологічний аналіз) : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.03 / В. О. Сарапін. – К., 2005. – 210 с.
4. Уортман Р. С. Властители и судьи: Развитие правового создания в имперской России / Р. С. Уортман. – М. : Новое лит. обозрение, 2004. – 520 с.
5. Державне управління: теорія і практика / [за заг. ред. В. Авер'янова]. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 432 с.
6. Адміністративне право України : підручник / [за заг. ред. Т. О. Коломoeць]. – К. : Істина, 2009. – 480 с.
7. Притика Д. Правові проблеми судового управління / Д. Притика // Право України. – 2003. – № 3. – С. 30–36.
8. Кривенко В. В. Демократизація судової системи України: проблеми та перспективи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / В. В. Кривенко. – О., 2006. – 192 с.
9. Гаєвський Б. А. Основи науки управління : навч. посіб. / Б. А. Гаєвський. – К. : МАУП, 1998. – 112 с.

Надійшла до редколегії 02.07.2010

УДК 340(477):342.25

Н. В. КАМІНСЬКА,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
навчально-наукового інституту права та психології
Київського національного університету внутрішніх справ*

ПОНЯТТЯ І ПРИРОДА МІСТА В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО ТА СВІТОВОГО РОЗВИТКУ

Проаналізовано поняття міста, особливості певних видів міст, організації влади у містах та перспективи удосконалення статусу міста в Україні відповідно до світових тенденцій і закономірностей його розвитку, потреб місцевих жителів, національних інтересів і міжнародно-правових стандартів.

КАМИНСКАЯ Н. В. ПОНЯТИЯ И ПРИРОДА ГОРОДА В КОНТЕКСТЕ УКРАИНСКОГО И МИРОВОГО РАЗВИТИЯ

Проанализировано понятие города, особенности определенных видов городов, организации власти в городах и перспективы усовершенствования статуса города в Украине в соответствии с мировыми тенденциями и закономерностями его развития, потребностями местных жителей, национальными интересами и международно-правовыми стандартами.

KAMINSKA N. NOTION AND NATURE OF THE CITY IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN AND WORLD DEVELOPMENT

The notion of a city, peculiarities of some types of cities, organization of power in cities and perspectives of improving status of city in Ukraine in accordance with world tendencies and regularities of its development, needs of local citizens, national interests and international law standards are analyzed.

Первинними елементами держави як складної соціотехноприродної системи є сільські й міські поселення (міста). Визначальним є вплив останніх на розвиток держави, адже рівень розвитку й конкурентоспроможності

урбанізованих демократичних суспільств, їх політичної й економічної функцій визначаються рівнем розвитку та впливу її міст, ефективністю взаємодії центрального (держави) та локального (включаючи місто) рівнів влади.

У внутрішній політиці більшості європейських держав зростає значення локального (міського) рівня. Україна як урбанізована держава, що також приєдналась до міжнародно-правових актів щодо правового статусу міста, міської демократії, потребує належного внутрішньодержавного законодавчого забезпечення і відповідних механізмів реалізації у цій сфері. Тому доцільно дослідити поняття і природу міста, його статус як частини території держави, просторової основи здійснення державної влади і місцевого самоврядування, визначення ролі міста у забезпеченні національних інтересів, потреб населення і загальноцивілізаційних процесах.

Розвиток міст у науці аналізували представниками різних її галузей (історичної, географічної, економічної, соціологічної, державного управління тощо). При цьому увага вчених акцентувалася на сучасних проблемах міст, міського господарства і містобудування, моделях управління містом, специфічних їх видів, історичних закономірностях розвитку. Сьогодні питання організації влади у місті досліджують сучасні українські вчені-правознавці при розробленні методологічних та теоретичних проблем державного устрою, міжнародно-правових стандартів місцевої демократії, статусу територіальних громад, органів місцевого самоврядування, функцій держави і місцевого самоврядування, міжнародного співробітництва органів міської влади (М. Баймуратов, О. Батанов, В. Борденюк, І. Дробуш, В. Кампо, О. Копиленко, М. Корнієнко, В. Кравченко, В. Куйбіда, П. Любченко, І. Магновський, М. Орзіх, І. Прімишев, М. Пухтинський, П. Ткачук, С. Телешун, П. Трачук, Ю. Тодика, О. Фрицький, В. Шкабаро, І. Шумак). Про те слід зауважити, що комплексних наукових праць щодо визначення природи міста, особливостей різних видів міст, їх тенденцій становлення і значення в процесі забезпечення потреб місцевого населення, інтересів держави і світового співтовариства практично не існує.

Завдання даної статті – дати визначення поняттю міста, дослідити його сутність, особливості певних видів міст, організації влади у містах, а також проаналізувати закономірності й тенденції розвитку міст у світі, необхідність удосконалення статусу міста в Україні.

Важливе місце у системі адміністративно-територіального устрою держави посідають міста, що відображають соціальні, економічні, політичні, господарські процеси, які відбува-

ються у суспільстві. При цьому вони мають власні закономірності розвитку та функціонування, є центрами економічного, політичного та духовного життя людини.

У ст. 133 Конституції України місто визначається одним з елементів системи адміністративно-територіального устрою держави. Це зумовлює належне вивчення його поняття і сутності, науково обґрунтованої моделі його правового статусу і врегулювання в законодавстві України відповідно до міжнародно-правових стандартів у цій сфері.

На основі існуючих у науці теоретичних підходів та визначень поняття «місто» і його ознак можна розглядати *місто* як населений пункт, який сформувався історично природним шляхом або створений за ініціативою держави, який відповідно до законодавства віднесено до категорії міст і в межах території якого на публічних засадах самоорганізується та функціонує міська територіальна громада [1].

К. Бюхер та інші представники *кількісної теорії* визначають місто як велику і сукупність людей, що довгий час мешкає на порівняно незначній території. Це відрізняє його від неміських поселень (сіл, селищ, аулів,) із невеликою кількістю жителів, а також хуторів і садиб, що розташовані на великій території. *Політико-адміністративна теорія* (М. Шаповал) визначає місто як поселення з певною територією, якому державною владою надано особливі адміністративні права. За своїм призначенням і функціонуванням це територіальна і публічно-правова одиниця, яка «відірвана від прямого зв'язку з природою та виконує вищі соціальні функції, насамперед, організує державу» [2, с. 725].

З точки зору *економічної теорії* (К. Маркс, Ф. Енгельс, В. Зомбарт) місто є довготривалим скупченням людей у місцях переробної промисловості і торгівлі, зумовленим технічним прогресом виробництва та концентрацією капіталів. Згідно з предметно-матеріальним визначенням місто – це щільне скупчення будівель або помешкань, розділених вулицями.

М. Анциферов та деякі інші дослідники *соціальної теорії* трактують місто як місце, пристосоване для спільного проживання соціальної групи складного характеру, яка є внутрішньо диференційованою та набула певної правової форми. За універсальним комплексним підходом М. Вебер, Г. Дж. Берман його розглядають як політичне утворення, що керується органами, обраними місцевими жителями; економічну одиницю, що саме себе забезпечує або

контролює забезпечення власних жителів та установи комунальними послугами; корпорацію зі статусом юридичної особи [2, с. 726].

На відміну від «штучних» адміністративно-територіальних одиниць (автономій), «природні» одиниці – міста є більш поширеними, це своєрідний феномен людської цивілізації та «генератор» соціальних змін у суспільстві [3]. У сучасних умовах це багатофункціональний населений пункт, агломераційний центр, що виконує функції залежно від величини його соціально-економічного, геополітичного потенціалу [4]. Місто для сучасних урбанізованих країн можна розглядати як первинний, каркасоутворюючий елемент більш високого рівня соціальної організації – держави. Тому вивчення особливостей його статусу, впливу закономірностей і тенденцій функціонування є важливим для людини, територіальної громади, організації влади безпосередньо у сучасному місті, держави і загальносвітових процесів розвитку [5].

Отже, ця категорія розглядається неоднозначно, насамперед як

- 1) складова частина території держави;
- 2) самостійний суб'єкт правових відносин;
- 3) територіально-просторові межі реалізації прав і свобод людини.

Слід розрізнити поняття міста як населеного пункту й адміністративно-територіальної одиниці. Як населений пункт місто є частиною комплексно заселеної території України, що утворилася внаслідок господарської та іншої суспільної діяльності, має сталий склад населення, власну назву та зареєстрована в передбаченому законом порядку. Місто як адміністративно-територіальна одиниця є просторовою основою для організації та діяльності місцевих органів державної влади й органів місцевого самоврядування, тобто простором функціонування певної територіальної громади, де виникають, реалізуються і захищаються індивідуальні та колективні, державні та місцеві, соціальні та економічні інтереси.

Важливим є питання класифікації міст на основі різних критеріїв. Зокрема у світовій практиці виділяють малі, середні, великі міста, міста-мільйонери; багато-, монофункціональні, промислові, транспортні, курортні (рекреаційні), агропромислові міста, військові центри, спеціалізовані науково-експериментальні міста, міста зі статусом спеціальних (вільних) економічних зон; міста з системою місцевого самоврядування, системою співіснування органів міського самоврядування й органів ви-

конавчої влади; античні міста, міста Середньовіччя; нові міста тощо. Виокремлення певних видів міст необхідне для вивчення їх специфіки, розробки науково обґрунтованих напрямів перспективного розвитку з урахуванням відповідних особливостей, але ці питання можуть бути предметом окремих досліджень.

У кожній із ланок (рівнів) сучасної системи адміністративно-територіального устрою України існують певні види міст:

- на вищому рівні – міста Київ і Севастополь республіканського підпорядкування (значення) поряд з АР Крим та областями;
- на середньому – місто обласного підпорядкування, район;
- на низовому – місто районного підпорядкування, селище (селище міського типу), село [6].

За структурною організацією виділяють міста з районним поділом, міста без районного поділу та міста, які мають у своєму складі інші населені пункти. За офіційними даними, в Україні є близько 459 міст, із них 177 міст обласного значення, районного підпорядкування і 280 міст районного значення [7]. За Конституцією України (ч. 3 ст. 133), два міста – Київ та Севастополь мають спеціальний статус, який визначається законами України, але прийнято лише Закон «Про столицю України – місто-герой Київ». Також існують проекти законів про особливий статус міст Севастополь, Львів, Одеса, Харків. Спеціальний статус міста обумовлений виконанням містом специфічних або тимчасових функцій та завдань, які мають особливе значення для держави та мають певні відмінності від функцій та завдань, визначених законодавством для звичайних адміністративно-територіальних одиниць [4].

Депресивним, невеликим (малим) містам (як правило, це районні центри) має надаватися державна підтримка, оскільки розвиток великих міст («мільйонерів») породжує для населення, органів місцевого самоврядування, як свідчать приклади інших країн, проблеми, що можливі і для України [10].

Загальносвітові тенденції і закономірності розвитку більшості видів сучасних міст відкривають нові перспективи розвитку людства, посилюють соціальні, економічні, соціокультурні, екологічні наслідки, ускладнюючи завдання, які постають перед владою конкретного міста. Розглянемо їх детальніше.

1. Урбанізація. Сучасні міста характеризуються зростанням щільності населення, чисельності кадрів, капіталу, виробничих активів, соціальної й технічної інфраструктури, обмінів,

руху капіталу, потоків транспорту і трудових ресурсів тощо. В умовах такої концентрації міста стають центрами глобальної економіки, політичних рішень і дослідники (П. Хол тощо) за рівнем світового значення виділяють такі види міст:

– *альфа-міста* – глобальні континентальні «столиці» як комунікаційно-сервісні центри з ареалом «обслуговування» до 20 млн осіб (Лондон, Париж, Нью-Йорк, Токіо, Чикаго, Франкфурт, Гонконг, Мілан, Сінгапур);

– *бета-міста* – міста-шлюзи (субконтинентальні столиці), що обслуговують від 10 до 20 млн населення (Сан-Франциско, Сідней, Торонто, Цюрих, Брюссель, Мадрид, Мехіко, Сан-Пауло, Москва, Сеул);

– *гамма-міста* – периферійні (регіональні столиці), що обслуговують від 5 млн населення прилеглих територій (Амстердам, Каракас, Женева, Джакарта, Осака, Вашингтон, Бангкок, Пекін, Рим, Барселона, Берлін, Буенос-Айрес, Копенгаген, Майамі, Монреаль, Мюнхен);

– *дельта-міста* – типові адміністративні центри, впливові на рівні регіону (Хельсінкі, Люксембург, Філадельфія, Ріо-де-Жанейро, Тель-Авів, Відень, Афіни, Дубаї, Київ, Лісабон, Марсель, Санкт-Петербург, Тегеран).

Ця класифікація свідчить про зв'язок рівня розвитку країни, її впливу на світовий розвиток. Тенденцію зростання мегаміст світу згодом було закріплено на Стамбульській конференції 1996 р. (Хабітат II).

2. *Демографічний вибух* зумовлює нерівномірне розселення населення, збільшення міграції, що без регулюючих впливів може призвести до конфліктів; забезпечення гармонійного співіснування жителів на локальному рівні, взаємодії міста та передмістя. Стрімке старіння міського населення у певній групі країн (включаючи Україну) може вплинути на структуру витрат місцевих бюджетів.

3. *Метрополізація* – процес утворення метропольних територій чи метрополій-регіонів, що включають ряд адміністративно-територіальних одиниць, із високою концентрацією населення та економічною активністю. Серед типів метропольних утворень виділимо *моноцентричну* з єдиним містом-ядром і супутніми меншими містами, сільськими місцевостями (Лондон, Лос-Анджелес, Сеул) та *поліцентричні метрополії* (Ріне-Рур у Німеччині об'єднує міста Бонн, Кологне, Дортмунд, Дюссельдорф, Ессен).

У країнах-членах ОЕСД (Організації економічного співробітництва та розвитку) існує бли-

зько 100 метрополій з населенням від 38 млн (Токіо) до 1,5 млн мешканців (Оклад). Метрополії мають вагомe значення для економіки країни, зокрема метрополії Будапешт, Сеул, Копенгаген, Дублін, Брюссель виробляють 50 % від ВВП країни, де вони розташовані [11].

Однак держава поступово втрачає монополію на владу через посилення ролі місцевого рівня (місцевого самоврядування), горизонтальних зв'язків мегаміст і метрополій як центрів світового розвитку. Тому перед владою розвинутих держав постають завдання принципової зміни вертикальних відносин між державою і містом за принципами партнерства і координації взаємодії міст та метрополій. Це принципово змінює форми і методи забезпечення цілісності держав, пріоритети їх внутрішньої політики. Ефективність урбанізованих (міських) поселень стає ключовим фактором загально-економічного та суспільного розвитку.

4. *Глобалізація* – процес зростання взаємозалежності світових ринків та бізнесу, мобільності товарів, послуг, трудових ресурсів, технологій, інформації, капіталу у світі. Співпраця національного, регіонального, локального (міського) рівнів влади країни є вирішальною для ефективного національного розвитку на основі принципів:

– інтернаціоналізації й глобалізації, що передбачає визначення характеристик міста, важливих у т.в. світовому масштабі, зближення і міжнародне співробітництво органів влади, установ й організації різних міст;

– локалізації – розвитку місцевих активів (людські, природні, фізичні, функціональні, культурні тощо);

– диверсифікації, тобто параметри безпечного соціально-економічного розвитку міста, незважаючи на зміну внутрішніх чи зовнішніх обставин;

– сталості (сталого розвитку), що означає важливість сталого функціонування інфраструктури, фінансову стабільність місцевого бюджету, стабільність середовища, місцевих традицій, звичаїв, навичок;

– відповідальності, що передбачається через неналежне чи шкідливе для інших суб'єктів місцевого рівня (владу, підприємців, місцевих мешканців) використання для розвитку міста ресурсів регіонального, національного й загальносвітового значення.

5. *Інформатизація* – тенденцію, що підвищує можливості людства у різних сферах суспільних відносин за допомогою сучасних інформаційних технологій тощо. Вона сприяє

кооперації міст, пошуку нових напрямів і форм співробітництва з метою розробки стандартів, спільного ресурсного забезпечення і вирішення проблем розвитку міст, місцевого населення, відносин держав і міст.

Аналіз світових тенденцій зумовлює зміну ролі та статусу міста у загальноцивілізаційних процесах розвитку, підвищення ефективності органів влади, включаючи державне регулювання, з метою забезпечення інтересів місцевого населення і розвитку міст як домінуючих первинних цілісних елементів територіального розселення. Зміцнення ролі й значення міст у національному та світовому розвитку є об'єктивним процесом реалізації принципу цілісності просторового розвитку в урбанізованих демократичних суспільствах. Прослідковується зв'язок між рівнем світового впливу країни та наявністю в ній міст світового значення.

Загалом основними *факторами*, що впливають на розвиток міст, їх правового статусу є взаємопов'язані процеси становлення системи місцевого самоврядування (політичний і правовий фактор), процеси утворення міст й урбанізація (соціально-економічний і правовий фактор). Додатковими чинниками впливу на становлення і трансформацію міст називають демографічні, природні фактори тощо [12]. Розвиток кожного міста залежить як від ефективної державної політики у сфері місцевого самоврядування, так і від активності територіальних громад – самоврядної спільноти людей, арені, де відбувається зіткнення інтересів щодо будь-яких проблем: політичних, економічних, соціальних, культурних, екологічних тощо. Суттєво вплив при цьому чинить і локальна нормотворчість.

У ряді міжнародно-правових актів місто визнається чинником соціального й економічного розвитку людства, центром суспільного життя, осередком культурної спадщини і місцевих традицій. До таких документів, зокрема, належать Європейська декларація прав міст, Європейська хартія міст (1992), Хартія Міста Європи на шляху до стійкого розвитку (Ольборгська хартія) (1994); Міжнародна хартія про охорону історичних міст (Вашингтонська хартія) (1987), Містобудівельна хартія СНД (1999), Європейська хартія місцевого самоврядування (1985), Соціальна хартія міст-членів союзу Балтійських міст (Росток) (2001), Визначальні принципи стійкого просторового розвитку Європейського континенту (СЕМАТ) (2000). З них випливає, що місто несе відповідальність за екологічні проблеми людства, не

має права експортувати проблеми і порушувати рівновагу зовнішнього середовища. Тут гостро постають соціальні, політичні, ресурсні, екологічні й інші проблеми рівноваги. На міському рівні можливе їх комплексне вирішення, за винятком тих, що передбачають участь регіональних чи національних органів влади. Будь-яке місто повинно визначити власну локально орієнтовану стратегію стійкого розвитку.

На нашу думку, доцільно визначити засади та інструменти політики спільного (влада-громада) управління територіальним розвитком, збалансування та гармонізації функцій, компетенцій та повноважень органів влади різних рівнів. Важливими є механізми заохочення горизонтальної кооперації міст та підтримки місцевих ініціатив, підвищити роль асоціативних органів місцевого самоврядування (Асоціацій міст різних країн) як впливових легітимних представників територіальних громад у відносинах із державами та містами, координуючих органів для збалансування інтересів та розвитку відносин між містами (Конгрес місцевих та регіональних влад).

Під час проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні доцільно ліквідувати надмірну подрібненість внутрішньої територіальної структури міст та інших населених пунктів (зокрема «міста в містах»). Статус міст має визначатися принципами визначення кордонів міст, формування представницьких і виконавчих органів влади в містах, їх функціональним призначенням.

Висновки. Як бачимо, сучасні міста є основними адміністративними одиницями, елементами структури великих і середніх регіонів України. Кожне місто має специфічну економічну, екологічну, технічну, соціально-культурну інфраструктуру, організацію політичного і суспільного життя, закріплені Конституцією, законами України і статутом територіальної громади міста права щодо вирішення питань місцевого та державного значення. Концепція цілісності політик держави і міста відповідно до існуючих міжнародно-правових стандартів, враховуючи світові тенденції розвитку міст, сприятиме вирішенню їх актуальних проблем, подальшому безпечному розвитку людства.

Перспективи подальших досліджень. Виходячи з євроінтеграційного курсу України необхідним є детальний аналіз та вивчення європейських правових стандартів щодо правового статусу міст, зарубіжного досвіду врегулювання спеціального статусу міст, особливостей

певних видів міст, організації влади у містах, стійкого розвитку міст, відповідної національної політики у цій сфері України як урбанізованої демократичної держави.

Література

1. Шкабаро В. М. Конституційно-правовий статус міста в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право» / В. М. Шкабаро. – К., 2004. – 21 с.
2. Батанов О. В. Місто / О. В. Батанов, В. І. Прилуцький // Юридична енциклопедія : в 6 т. Т. 3. – К., 2001.
3. Пастернак О. М. Деякі теоретичні проблеми правосуб'єктності адміністративно-територіальних одиниць у сфері місцевого самоврядування / О. М. Пастернак // Часопис Київського університету права. – 2005. – № 4. – С. 112–117;
4. Росенко М. І. Організація влади у містах зі спеціальним статусом (на прикладі м. Севастополь) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 / М. І. Росенко. – Л., 2007. – 22 с.
5. Бойко-Бойчук О. В. Світові тенденції розвитку міст: міжнародний досвід [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2007-2>.
6. Магновський І. Й. Теоретико-правові особливості поняття та елементів системи адміністративно-територіального устрою України / І. Й. Магновський // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 1. – С. 3–9.
7. Україна. Адміністративно-територіальний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
8. Міста районного значення України: проблеми соціально-економічного розвитку : аналіт. доп. – К. : НІСД, 2009. – 45 с.
9. Competitive Cities in Global Economy, OECD. – Paris, 2006. – 446 p.
10. Мар'яненко Г. І. Інноваційна стратегія розвитку місцевого самоврядування шахтарських міст : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 25.00.04 «Міське самоврядування». – Х., 2006. – 20 с.

Надійшла до редколегії 06.06.2010

УДК 351.713.(477.83/86)«1939/1991»

Н. Я. САЙ,
аспірант

Львівського державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ЛЬВІВСЬКОЇ МИТНИЦІ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТА В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Визначено етапи становлення, правовий статус митних органів на теренах Галичини в радянський період. Проаналізовано тогочасне законодавство у сфері митних правовідносин. Проведено узагальнення історичного досвіду в сфері митних правовідносин на теренах Галичини.

САЙ Н. Я. ПРАВОВОЕ ПОЛОЖЕНИЕ ЛЬВОВСКОЙ ТАМОЖНИ В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ И В ПОСЛЕВОЕННЫЙ ПЕРИОД

Определены этапы становления, юридический статус таможенных органов на территории Галичины в советский период, проанализировано законодательство того времени в отрасли таможенных правоотношений.

SUY N. LEGAL STATUS OF LVIV CUSTOM SERVICE DURING THE SECOND WORLD WAR AND POSTWAR PERIOD

Stages of formation, legal status of custom bodies on the territory of Galychyna during Soviet period of time are determined. Legislation of that time in the sphere of custom relations is analyzed.

Проголошення України як незалежної держави суттєво посилило інтерес до вивчення митної справи на всіх етапах її становлення. У сучасних умовах розвитку й демократизації суспільства особливої актуальності набуває вивчення складних правових питань недавньої історичного минулого, тому дослідники звертаються до історії тоталітарних режимів та їх вплив на долю українського народу [1, с. 53].

Метою пропонованої статті є узагальнення етапів становлення митної справи на західноукраїнських землях в період 1939–1991 років та вивчення впливу цих процесів на сьогодення митних органів на Львівщині. Досягнення означеної мети є можливим тільки за умови долучення до наукового обігу нових історичних фактів і документів, що зберігаються в місцевих архівних установах,